

اجتهاد

Adresse
Idjtihad Constantinople

Téléph: St. 865

حياتی، فلسفی، اجتماعی فکر غرتہ سی
«اون سکرنجی سنہ تأسیسیہ»

اداره خانه سی
جفال اوغلنده «اجتهاد نوی»

تلفون : استانبول ۸۶۵

11 Septem. 1922 — No. 149 XVIIIme ANNÉE

نومرو ۱۴۹ — ۱۱ ایلول ۱۹۲۲

اصلاحات ققاسی

کسب اهمیت ایتمده بولنش اولان بوصورت تسویه مقاومتسوز
و محقق در .

فرانسه نك معروف بر استاد تاریخی اولان (ادوارد
رییول) ۱۹۰۸ انقلابی صیرالرنده (شرق مسئله سی) حقنده،
صانکه نسلمز ایچون بر پندنامه سیاست اولارق وجوده
کتیردیکی کتانبك اوته سندن بری سندن التقاط ایتدیکم
یوقاریده کی سوزلرینه او انقلابمزانساننده انکاتره خارجیه
نظارتی مقامی اشغال ایدن (ادوارد غره ی) کده تاریخی
برسرزینی علاوه ایدیم : « بو انقلاب ، تورکر ایچون
صوك تجربه در . »

ایچنده یاشادیغمز حادثاتی، آلا ن بیتمه یین او انقلابك
تسلسلی عد ایدره ك تمنی ایدلم که بو صوك تجربه فرصتی
هنوز قاچیرلماش اولسون .

تورکر، نه کندیلمی (ویانه) قاپولرینه قدر کوتوره
مدّ وقایعك ، نه ده حاکمیتلری بو کونکی حدودلرله
قصر ایدن جزر تاریخنك اسبابی هیچ بروقت صحیح
بر نظرله کوردمدیلر . مسئله، ایکی صورتده بر مدینتك،
بر تلیك یاخود بر حیات سیسته می نك فائقیتنده و دیگرینك
دوینتنده ایدی . اوچ یوز سنهدن متجاوز اولان مختلف
انحطاط دوره لرنده بر کون، شویله اخلاص ایله و صمیمیاً،
بوزولمش اولان سیسته می ده کیشدیرمك ضرورتنه قناعت
ایدلمش و بو قناعت ، ریاسز بر جساتله اورتایه قونولمش
اولسه یدی بو کون مهد سلطنتك اُتنکی صوك دامله
قانلرك مذبحخانه آقینتی لرینه حننه اولمازدی .

بو کونکی وقوعاتك، صوك تجربه نك صوك صفحه لر
اولماسنده کی اندیشه مزری و اولماسنده کی تمیز تکرار
ایدرکن بو طور اقلرده هر ساحه ده کی (ریا) نك حاکمیتی
قیرمادقجه ملت حاکمیتی و دولت استقلالی اولامایاجقنه
اولان ایمانمزی ده تأیید ایدلم .

لسانمزه نه قدر اقرار ایدیورسه ق قاجمزه ده، دها
زیاده معتقدانه و مطمئنه ، تصدیق ایدلم که دونیت
مدنیّه مزدن دوغان مبرم بر (اصلاحات اساسیه) احتیاجی
قارشوسنده یز . اُک آز اوچ یوز سنه اولندن یوز کوسترن
بو احتیاجك استیفا ایدلمه سندن هر دور و هر نسل متزاید
بر نسبتله حصه یاب وبالدر .

تصرف قومسیون عالیسنه
عثمانی تاریخنده متعدد و متنوع اصلاحات جمله لری
وار : (۱۰۰۰) تاریخلرندن بری یاییلان بو جمله لرك
ایلك قهرمانلری کمانکش مصطفی پاشالر، صوفی محمد پاشالر،
طرخونجی احمد پاشالر، کوپرولولردر . بدایتده
جلوس بخششی و علوفه و یرمه ملک صورتیه یوز کوسترن
پاره سزلق دردینی تدایو ایچون ، واردات و صرفیاتك
توزینی فکر یله باشلایان بو (اصلاحات تشبثلری) نی ،
بو کونلر قدر بوتون لوئی و عفونتیله، سور و کله یوب کتیره ن
علت ندر ؟ طامیانه و عوامقریبانه بر قفا ایله دوشونلر
جه بوسؤلك جوابی شودر : مداحلات و غوائل خارجیه ...
حال بوکه، بزه قالیرسه، بونك جوابی فرانسه مورخلرندن
(ادوارد رییول) ، خشین بر حقیقه تپرسنکله ورییور :

« — عثمانی امپراطورلغنده همان همان عصر دده بر فکر
تجدد و اصلاحات واردر که بوده فکر تنظیماتدر . — حقیقه عثمانی
اصلاحات پوتیه سی زیاده سیله شایان اعتبار ایدی ، فقط ببولتیقه
منتج موفقیت اولامامش ایدی ؛ بونك هیچدن باشقه برشی
اولمادیکی کورونیوردی . بعضیلری، آلداتیلدیندن دولای آرتق
بیزار اولمش و بوتون آمال و مقاصد احتراضجویانه نك تشددینی
موجب اولاجاق اولان بر مقاسمه نك ظهورندن اندیشه نك بولوغش
اولان اوروپانك درحال عثمانی امپراطورلغنی « احراقه » [بو تعبیر
« واندال » کدر] قرار ویره چکنی امید ایتدیلر . — حکومت عثمانیه
بعده دول معظمه نك تحت وصایتده بولونیوردی . زمانمزه قدر
بو وصایت مشترکدن قورتولامامش ، انقراضك یکی و مهم بر
مرحله سنده ایدی . حکومت مذکوره صبی در ، وصایت احتیاجی
واردر . مع مافیه کنديسی طرفندن روا کوریلن مختلف بولسز قلرك
مسؤولیتی درعه ده اتمك اوروپاچه قابل دکلر . اوروپا کنديسی
همایه ایدرسه بالطبع طوعاً و کرهاً اصلاح و تنظیمی وظیفه سنی ده
درعه ده ایدر . — تورکلك حسیات حقیقه سی حقنده اوروپا اغفال
ایدیلوردی ، حیلله کفدیسنه ذلک انجیلکی کی کلپور و حیلله یی
غربلیر اوزرینه اولان تفوقه بر علامت عدیله کلر اوزرنده
اوبنائیلوردی . — الحاصل شو نتیجه حاصل اولیور که اصلاحات،
تورکیه طرفندن جدی صورتده آرزو ایدلمه مشدر . بو اصلاحات

اکثریتله اوروپا و علی الخصوص فرانسه طرفندن ابدال ایدیان
التفات و عنایانه قارشو تأدیه ایدلمش بر نوع قالب آچه لر دن باشقه
برشی دکلر . — شرق مسئله سنك مواد اساسیه سی نه صورتله تدقیق
ایدیله چك اولورسه، عثمانی امپراطورلغك اضمحالی کی غیر قابل
اجتناب بر صورت تسویه منجر اولور که بو غیر قابل انکار بروقه
تاریخیه در ۱۷ نجی عصرده ظهور ایتش او تاریخدن اعتباراً

اولان تصرفی تأمین ایده‌جکی ایچون دکل ، داهای زیادہ مملکتک عمومی حیات اجتماعی‌سنه و خصوصیه یانتختک ، یانتختده‌کی نفوس عاجزہ اسلامی‌نک بر جان اوینه تعلق ایتمدیکی ونهایت اساسی اقتصادی تأثیرلری ومهم اخلاقی قیمتلری اولدینی ایچون نظراً اعتباره آلمالی ایدی .

عجزایله قدرت ، فقرایله ثروت ، فعالیت‌ایله استراحت کبی ، قانونلر و تعلیماتنامهلرک کوزلریله هیچ بروقت کوروله . میه‌جک اولان اخلاقی و انسانی فرقلر چیکنه میه‌جکدی . خلاصکار و خالص اصلاحات آدملری بودجه آچیغی قاناتق

ایسترن ، خزینه اوزرنده بربال آریسی قدربیله نخریبات یایمیان کوچوک معاشلی عجزہ مأمورینی قای‌دیشاری ایتمکله دکل ، شیمدی عمومی خطلر ایچریسنده قیصه‌جه عرض ایده‌جکمز عادل و رادیکال اختصاراتی اجرالیمک و خزینه‌نک اک باشلی محتواسنی بلع ایدن مفتخواران ارکانی و خوان یغمه‌دن قالدیرمقله خالصیتلرینی و وبال وسؤالک عظمتی ادراک ایتمک‌لرینی اثبات ایده‌بیلرلر .

غایه‌اقتدار ، اسکیمش ، متعفن و اغفال واداره‌مصلحت سیاستی دکلسه ایسته‌نیلن تصرف تطبیقاتی آنجاق شو عمومی خطلر دائره‌سنده اولابیلر :

— اک باشده درت نظارتک ایکیشرایکیشر توحیدی : تورکیه معاهده‌ صلیحیه‌نک امور عسکریه و حربیه‌مزه ویره‌جکی وضعیت آشغی یوقاری تبار ایتمدیکنه کوره حربیه و بحریه نظمارتلی حقنده بلاتردد اتخاذ قرار ایده‌بیلرلر . بو ایکی نظارتک توحیدندن میدان کله‌جک اولان بر (مدافعه‌ملیه‌مدیریت عمومی‌سی) بودجه‌نک‌تک باشنه بر عامل توزینی اولور . بو وحدت نتیجه‌سنده ، بویکی دائره‌یه مربوط نیجه شعبات ونیجه دوائر دخی اتحادایتمش ونیجه ارکان وامرای عسکریه ، کوچوک ضابطانک مانع رزقلری اولمادن ، دولت و سلطنتک دعا‌گوی بقاسی اولارق مستریحاً و مرفهاً یاشامغه قویولمش اولورلر .

تجارت وزراعت نظارتی ایله نافعہ نظارتک توحیدینی دخی هم موازنه‌ مالیه ، همده انتظام امور ایچون ضروری ومفید کورمکده‌یز ؛ اشتغاللرینک شکل وماهیتلرنجه اولان تداخل و تشابه ، خالص اصلاحات طرفدارلرینک کوزلرندن — بالئاصه بو صیرالرده — اصلاً قاجایاجق قدر بارزدر .

عجبا ، دورمز و نسلمز بو وبالی تقدیر ایتمش میدر ؟ وقایعک مصر آ طلب‌ایتمدیکی خالصیت و جسارتی کوسترمکه باشلا یابیلشمیدر ؟ برصوک تجربه امتحانی کچیرمکه مدعو اولان بونسلم ، ضروری اولان خالص و جری اصلاحات پرورلکی عجبا ایفا ایده‌بیلورمی ؟ ایشته بزه ، یوقاریده اظهار ایتمدیکمز اندیشه‌یی القا ایدن بو سؤاللرک منفی اولان جوابلرینه — اخیراً نشر و تطبیق ایدیلن مجبوری مأذونیت قرارنامه‌سی حقنده آلدیغمز مکتوبلرله — حاصل ایتمدیکمز اطلاع در .

« اجتهاد » ک وقایع حیاتیله علاقه‌دار اولمق خصوصاً سنده‌کی مسلکینه صادق قالمق ، بر طرفندنده قارئلر مرکز آرزوسنی یرینه کتیرمک اوزره ، بو مسئله‌یه هر درلو علائق سیاسی و دیپلماتیکه‌دن معرا اوله‌رق عطف ایده‌جکمز قوش‌باقیشی نظردن اول معلوم ومکرر بر ایکی واقعیه‌یی قید ایدلم :

بوقرارانامه‌نک نشرینه‌سائق ، بودجه‌نک (۴۰۰) بیک لیرایه قریب اولان آچینی و مأمورلره منتظماً معاش ویرمک کبی ینه مأمورلرک اندیشه‌ منفعتی در . بوکون استانبولده یاشایان مأمورین قادروسی ، اوچ قطعہ ارض اوزرنده فرمانفرما اولان اسکی عثمانلی ایمپراطورلغنه مخصوص قادرودر و بو کونکی ملک مقصورمز ایچون بلکه اون مثلی فضلهدر . بو وضعیت قارشوسنده واردات و صرفیات کوره بر قادرو تطبیق ایتمک ضرورتی‌ده میدانده‌در . شو حالده وارداتی تزیید ، صرفیاتی تنقیص ایتمک احتیاجی ، بسیط بر نتیجه‌ منطقیه اولمش اولور . بحثی اوزاتمامق ایچون هر کسک معلومی اولان قرارنامه‌دن اختصاراً بیله بحث ایتمه‌جکمز . آنجاق جراند یومیه‌دن و آلدیغمز مکتوبلردن استنباط ایتمدیکمز نتیجه شودر : همان هر قانونمک مکملیت لفظیه‌سی وعامللرینک مواعید مکمله‌سی قارشوسنده مصون قالنه‌مایان نقایص تطبیقیه‌دن ، شکلاً قصورسز اولان ، بومأذونیت مجبوریه قرارنامه‌سی‌ده مصاب اولمشدر .

« مجبوری مأذونیت » ی تطبیق ایدرکن اک قوی بر تعصبله دستور اتخاذ ایدیله‌جک بعض مبادی واردی‌که بونلر یالکیز بودجه آچیغنک درتده برینی قایامغه معطوف

باب تزویر ایدی حق قیلدی مقام افتا

قیلندن بر شاه - مصر عده بو دأر نك طاقه
يازىلاجقدر .

دواړك هيت عموميه لرینه عاڼد بو اساسلى تدابير
علاوة ايش فضلہسى اولان مأمورينك مجبورى مأذونيتہ
سوقى كیفيتى كليركه بورادده، وضع ایدہ جكمزعمومى بر
اساس اوزرندن كيدلىكى حالده - دولت ما كنه سنك
ايشله مه سنه هيچ بر سكتہ ابراث ايدلك احتمالى وارد
اولادن - تصرف غايه سنه اك ناموسكارانه بر ضرورتده
ايريشيلمش اولور . اوزون ، قيصہ بر حيات مأمورى
اولانلر، دواړد هانكى صنفك اك چوق خير پالاندىلر
و آمرلر مال ايديلان موفقيت شرفلرينك كيماره عاڼد
اولدىغى بك اعلا كورد بيليرلر . فوقلرندہ «قولتوق» املايدن
اركان صنفى نه بر كلفت جسمانيه، نه ده بر كلفت دماغيه صرف
ايتهدن يالكنز قنار «بوروقراسى» نك مراسم عاديه سنى كورور كن
بوتون معنا سيله حيانلر نى ندرين، ديكر طرفدن ده اوزر لرینه
قانادكر مش بر مسؤليتك هر دقيقه قورقوسنى چكن، بيله لم كه
او «كوچوك مأمورين» ديه توصيف ايتديكمز، زواليلر صنفيدر
ايشته دواړ مزده كى بو وضعيتى وجدانا قبول ايدرسه ك تصرف
تدابيرينك صورت تطبيقى كندى كندينه تامين ايتمش
اولور . مأمورينك مأذونيتہ سوقنده معاشلرى بيك بش يوز
غروشدن يوقارى اولمايانلرہ دو قونماق اساسنى بردستور
اخلاقى كى قبول ايتدكدن صوكرائنه عينى مقداردن
يوقاريسنك تخصیصات فوق العاده لرى اوزرندن بر نسبت
معينه داخلنده تنقيحات اجرا ايتسك ، بو تنقيحى حية
وكلا ، رجال ايله برابر اعيالك ده قبول ايتمه سنى تأمين
قيلمق وبعده مأذونيتہ تابع اولاجق مأمورين حقه شويله
بر اصول طوتمق مقصدك خالصانه تحصيلي ايجون ضروريدر .
نظار تلمده مستشارلرى ، مديريت عموميه لرمده بالكنز
مدير عموميلرى ابقايله مستشار ومدير عمومى معاونلرى،
وظيفه لرى معاونلرینه و مميزلرہ ويره رك و بعضلرندہ كى ايكي شير
معاونلك كردن برينى حذف ايدرك على العموم شعبات مديرانى،
ينه وظيفه لرى يادأر نك مديرينه ويا شعباتدن برينه توديع

اساساً زراعتى ، تجارى ، اورمان ومعادنى ، نافعہ سى
باشلى باشنه برر معظم نظارتك معظم قادر لرینه وجود
ویرمه سى احتياجى واستعدادى مقتضاسى اولان بوملكتده
شيميدن بويله ايشسز نظارتك ياشاماسى اوى الى الابد
بو احتياجنى تظميندن واستعدادى استثمار ايتمكدن محروم
ايدمك باشليجه عاملر دندر .

ايكنجى درجه ده تشكياتى و مبانيسيله برابر توحيد
ايدلمه سى لازم كن دواړ آراسنده، حدود صحيه مديريت
عموميه سيله صحيه مديريت عموميه سى و مملكتك بوتون
امور صحيه سى، استانبول ولايتيه شهراماتى، عموم رسمى
مطبعلر، كوچوك، بويوك اعمالخانه لر و فابريكلر، بعض
نظارتلر و مديريت عموميه لرك و بوميانده پوليس مديريت
عموميه سى نك فى اختصاصى اولمايان، محلى، عمومى، خصوصى
ياخود عدلى، ادارى ديه آريالان شعبه لرى كى مختلف
شعباتى واردر .

كلياً تعطيل ايديله جك اقسام دواړ آراسنده امنيت عموميه
مديريتى و ممالك محروسه عثمانيه نك كندى صنفلرينه متعلق
مصالحي تفتيش ايتمكله مكلف اولان بالجله هيت تفتيشيلر
واردر . برر خصوصى قلملريله برابر داخليله ، صحيه،
عدليه وساړه هيت تفتيشيلر نك معاش، يوميه، خرجه
كى - سياليتى بك فضلہ اولان - مصر فلرى هر حالده برقاج
مأمور مغدورك برقاج پاره سندن دها زياده خزينه
بيت المالى ضيق صدره اوغرانا بيلير .

خصوصى بر بودجهيه مالك اولمقله برابر اوقاف
نظارته ده قرارنامه احكامنك تشميل بونظارنه ، خدمات
اساسيه سنى داهاسهولت و وسعتله رؤيت امكانى ويرير .

حربيه ايله بحريه و نافع ايله تجارت و زراعت نظارتلرينك
و مؤسسات ساړه نك بحث ايتديكمز طرزده توحيد، قصر
والغالرى بوتون دواړك مبانى ميريه ده يرلشمه لرى و شبهه سز
بو ميرى بنالردن بعضيلرينك ده ايجارى امكانى حاصل
ايدمكدر . شوراجقده، دأرأه امور عسكرى نك (دارالفنون
عثمانى بناهى) اوله رق تخصيصى وارد خاطر اوليوركه بونك
قدر شرق و غربده قدر و اعتبار عثمانى اعلا ايدمك
بر فرصت و بو ديار انسانلرينك ده حقيقى صلاح يولنه
كرديكنى اثبات ايدمك بر برهان اولاماز . اووقت ،
مشيخت اسلاميه قابوسنده كى

و اجتماعيات علملری نك نظری قیمتلیله اولچوله من .
چونكه اك مكمل بر قانون بيله ، مملكتك خصوصى
حياتنه و محيطك احتياجانه تطابق ايتزسه ، ناقص و حق
مضر بر قانوندر . .

روسوبه كوره دولت حياتندن مقصد، ملتى تشكيل
ايدن فردلری بر برینه باغلامق و بويله بر برینه باغلى فردلر
آیری آیری قیمت و فعالیتلرندن عمومى فائده لر تأمین ایتکدر.
قوتلى فردلردن قوتلى بر دولت وجوده کله بیلیر . فقط
دولت قوتنك مشروع بر تکامل ایچنده انکشافی و
ادامه سی ایچین فردی فعالیتلری تحریک و اداره ایدن
مشترک بر سائقه احتیاج وارددر. روسو بومشترک فعالیت
سائقه و طمعه تحق دیور (۲) . و ، اونك فکر نجه ،
فردی فعالیتلرک شعاری ده دولت فکری در (۳) :

«Il ny' aura jamais de bonne et solide consti-
tution que celle où la loi régnera sur lescoeurs
des citoyens : tant que la force législative
n'ira pas jusque la, les lois seront toujours
éluidées.» [۴]

مؤلف بو اساسلری بسط و انضاج ایتدکن صو کرا
شو سؤالی وضع ایدیور :

«Comment arriver aux coeurs ? par où
donc émouvoir les coeurs et faire aimer la
patrie et les lois?»

بوراده واضع قانونك وظیفه سی فردلری دولت
تشکیلاتنه مطیع قیلمق دکل، فقط دولت فکرینه، وطن
حسنه و قانونه محب و صادق قیلمقدركه بونامیله به داغوزیق
بر وظیفه در : واضع قانون بوصورتله ملتك مربی سی
اولیور !

اجتماعی روحیاتك بواجبه لکارینه واقف اولماق لری
حاله قافالرنده بیک برچشید اصلاحات پروژه لری و
قانون لایحه لری طاسار لایان بیچاره سیاسیلریمزه ایشته
پارلاق بر درس! — ممکن اولسه دیدی . روسونك شو
سوزلرینی اك قالین حرفلرله و حتی آلتون حرفلرله باصدیر مق

Consid. c. III. — «... faire de l'amour (۲)
de la patrie la passion dominante».

[۳] «Cont. social» ده «volonté générale» دیدیکی

شیء بودر.

Consid. c. I. [۴]

ایده رك اوراق مدیری تلیتی، یوقاریده ده دیدیکمز و جهله
وظیفه لرنده بر اختصاص اقتضا ایتمین و بعض دواژده
محلی، عمومی، عدلی، اداری کبی بر طاقم فضولی صفتلرله
آیریلان شعباتك توحیدندن صو کره معاشرلینه کوره فضله
قالاجق اولان مأمورینی استراحته دعوت ایتك دن باشقه
چاره صلاح و اصلاح اوله ماز . بو اساسلر خالصانه
و ناموسکارانه تطبیق ایدلرکندنه پاتختك نفوس اسلامیه
جهتندن معروض اولدینی تهسكك اك اوکته قیماً دورولمش
اولاجق، امراض عمومیه نك صولتی قارشوسنده معیشتی
دار کوچوك مأمورینك حیاتی مصون قالاجق، اجتماعی
حیاتك هرجهه دن هجومه اوغرا دینی بر صره ده برجهه من،
بك نارین برجهه من محکم بولوناجق و . . . بلكه عثمانلی
تاریخنده نورلی بر وجدان ایله ایلک خالص و محاص بر
(اصلاحات حمله سی) پایلمش و «صو ک تجربه » اندیشه سی ده
بلكه بر طرف ایداش اولاجق . . در.

سليم

بر داغوزی به دائره علمی تبعلر

Rousseau نك

« Considération sur le gouvernement de
Pologne et sur sa réformation Projetée
(1772)

آرلی ایتمه مرافعه ایتدیکی « ملی تربیه » اساسلری

I

۳ . روسونك نظرنده بر واضع قانونك اك برنجی
وظیفه سی، قانونی تنظیم ایده جکی ملتك اجتماعی مضمون صیتنی
نظر دفته آلمقدرد. بواجتماعی خصوصیتك نوع و ماهیتی
کشف ایتك اوکا لازم کان متاتی و متبارز شکلی ویرمك،
بوتون قانونی تنظیماتك و هرچشید اجتماعی اصلاحاتك
القباسیدر (۱) . بر مملکت قانوننك قیمتی صرف مقور

(۱) بونقطه نك اهمیتنی تمامیله مدرك اولان روسو، بالفرض
اهستان دولتی ایچین اك ابی برواضع قانونك آتجاج بر اهستانلی نك
اولایله جکی سویلیور. بوعبارله اهستان اصلاحاتنه دائریاز دینی
بوکتابك مقصدی «donner des vues générales, pour
éclairer, non pour guider l'instituteur.»

دن عبارت اولایلیر، دیور.